

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Disp. III. De causalitate Divinæ scientiæ respectu creaturarum

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

res præteritas, & futuras, ut præsentés in æternitate, quæ est mensura divinæ cognitionis, & in illa, ut jam diximus, simul existant infinitæ cogitationes & affectiones, quas Angeli & beati efficiunt per totam æternitatem, sequitur, Deum cognoscere infinita, non solum per scientiam simplicis intelligentiæ, sed etiam per scientiam visionis.

DISPUTATIO III.

De causalitate Divinæ scientiæ respectu creaturarum.

Explicitis his quæ pertinent ad existentiam, quidditatem, unitatem, & perfectionem divinæ scientiæ, modumque quò creaturas in essentia divina tanquam in causa, & medio cognitionis attingit, consequens est, ut ea quæ ad ejus efficientiam & causalitatem spectant, declatemus, & quatuor celebres difficultates, quæ hic agitari solent, breviter resolvamus. Prima est, an scientia Dei sit causa rerum, non solum directiva, sed etiam effectiva? Secunda, cuiusmodi scientiæ talis causalitas & efficientia competat? An ei quæ dicitur simplicis intelligentiæ, vel illi quæ visionis nuncupatur? Tertia, an ideo res sint futuræ, quia sciuntur à Deo, vel è contra ideo ab illo sciuntur, quia futuræ sunt? Quarta, an detur in Deo aliqua potentia executiva, virtualiter ab ejus intellectu, & voluntate distincta?

ARTICULUS I.

An scientia in Deo sit causa rerum, non solum directiva, sed etiam effectiva?

§. I.

Præmittuntur quæ apud omnes sunt certa.

1. Suppono primò tanquam certum secundùm eundem, Deum per intellectum & voluntatem producere creaturas, ac proinde ejus scientiam omnium rerum causam existere, saltem directivam. Quam veritatem ex multis sacra Scripturæ testimoniis probant Recentiores. Nobis sufficit illud Psalmi 103: *Omnia in sapientia fecisti.* Item Psalmi 135: *Qui fecit celos in intellectu.* Et ad Ephesios 1. *Qui operatur omnia secundùm consilium voluntatis suæ.* Unde Dionysius cap. 7. de divin. nom. *Scientia divina omnium est artifex, & semper omnia componit, estque causa indissolubilis coherentia, & ordinis omnium, sineque priorum, cum sequentium principis semper connectit, & unam universæ conspirationem, concentumque palcherrimum efficit.*

2. Probatur secundò eadem supposito, ratione Tractatu primo deductâ, demonstrando existentiam & intellectualitatem Dei. Agens primum ordinare debet & dirigere res universi, ut ibidem demonstravimus: Sed hoc non potest, nisi per scientiam, & sapientiam, sapientis enim est ordinare: Ergo scientia in Deo est causa rerum, saltem directiva.

Præterea ut docet D. Thomas hic art. 8. scientia Dei respectu creaturarum, se habet sicut scientia artificis respectu artefactorum: At hæc est causa operis, saltem directiva: Ergo & scientia Dei.

3. Eandem veritatem demonstrat idem S. Doctor

Tom. I.

1. contra Gentes cap. 23. novem rationibus, quarum hæc præcipua est. Perfectissimo agenti attribui debet perfectissimus modus operandi: Sed ille modus est operari per scientiam & voluntatem, agens enim naturale, non agit cum dominio suorum actuum, sicut agens intellectuale; nec ejus virtus se extendit ad plures effectus specie diversos, sed determinatur ad unum; ex quo fit quòd naturalia uniformiter, & uho modo semper eveniant: Ergo Deus cum scientia & libertate ad extra operatur, subindeque ejus scientia, directivè saltem, ad productionem rerum concurrat.

Confirmatur: Agens naturale debet ab alio dirigi, ut finem attingat, quem non cognoscit: sicut sagitta, ut attingat scopum debet dirigi à sagittario: agens verò intellectuale, seipsum dirigit, & sibi præstituit determinatum finem: Ergo modus agendi agentis intellectualis, perfectior est modò agendi agentis naturalis.

Hoc præsupposito, inquirimus, an præter vim illam directivam, quam omnes attribuunt divinæ scientiæ, vera & propria causalitas, & efficientia respectu creaturarum, illi conveniat? quod ut plenius innotescat.

Suppono secundò quòd ad formationem artificiatam, scientia, voluntas, & vis executiva concurrant: scientia dirigendo, voluntas movendo, vis executiva exequendo: quod in artifice creato conspicitur, qui si domum verbi gratiæ est ædificaturus, priùs scientia præconstituit finem, quem voluntas appetit: mox intellectus consulit de modis, & domus fabricandæ meditatatur naturam; voluntas eligit media præconsiliata, & movet intellectum ut imperet: ad imperium sequitur vis activa, applicans vim executivam ad opus, ac denique sequitur executio. Quæ omnia à creato artifice, per distinctos actus & potentias fiunt.

Quæritur ergo, an scientia Dei practica, non solum, directivum præstet concursum, in productione creaturarum, regulando opus, ostendendo finem, & modum illas producendi; sed etiam efficienter in illas influat, vel applicando potentiam executivam ad opus, vel immediatè imperando earum productionem?

Partem negativam tenent plures Recentiores extra Scholam D. Thomæ, qui divinæ scientiæ attribunt solum vim directivam in productione creaturarum, earum verò efficientiam, voluntatem immediatè procedere, vel à voluntate Dei, vel ab aliqua potentia executiva, virtualiter ab ejus intellectu, & voluntate distincta. Thomista verò & plures alii docent scientiam non solum dirigere Deum in productione creaturarum, sed etiam imperare, & exequi immediatè earum productionem, per actum imperii formaliter immanentem, & virtualiter transeuntem, quod ad eas immediatè dirigitur: unde nullam aliam potentiam executivam in Deo agnoscunt, quam ejus intellectum practicum, ut constabit ex dicendis articulo quarto.

§. II.

Hæc sententia ut verior & probabilior eligitur.

Dico igitur: Scientiam in Deo esse causam rerum, non solum directivam, sed etiam effectivam.

Probatur primò ex Scriptura, dicitur enim

Dd

Pro-

Proverb. 3. Dominus sapientia fundavit terram, stabilivit celos prudentia. Et cap. 8. Divina Sapientia loquens in propria persona, dicit: Quando preparabat celos aedificabat, quando appendebat fundamenta terrae, cum eo eram cuncta componens. Et D. Joannes loquens de Verbo divino, quod est sapientia Patris, affirmat. *Omnia per ipsum facta esse.* Sed haec verba, *facere, fundare, stabilire, componere*, non solum directionem, sed etiam veram & realem efficientiam significant: Ergo ex Scriptura scientia Dei est causa rerum, non solum directiva, sed etiam effectiva.

8. Probatur secundò ex SS. Patribus, dicit enim S. Augustinus 5. de Trinitate, relatus à D. Thoma, hic articulo 8. *Universas creaturas spirituales & corporeas, non quia sunt ideo novit Deus, sed ideo sunt quia novit.* Haec autem causalis non potest esse vera, nisi detur aliqua scientia in Deo, quae sit causa productiva rerum: Ergo scientia Dei est causa rerum, non solum directiva, sed etiam effectiva. Unde idem S. Doctor 11. de Civitate cap. 10. *Occurrit, inquit, animo quiddam mirum, sed tamen verum; quod iste mundus nobis notus esse non possit, nisi esset: Deo autem nisi notus esset, esse non possit.* Et Tertullianus in Apologetico: *Quod colimus Deus unus est, qui totam molem istam cum omni instrumento elementorum, corporum, spirituum, verbo quo jusit, ratione qua disposuit, virtute qua poruit; de nihilo expressit, inornamentum majestatis suae.* Haec etiam agnovere Gentiles Philosophi: nam Aristoteles 3. de anima textu 4. approbat opinionem Anaxagorae, qui assererat primum principium rerum omnium esse sapientiam & intellectum.

9. Probatur tertio ex D. Thoma hic art. 8. in corp. dicente: *Scientia Dei est causa rerum, sicut scientia artificis est causa artificiorum.* At scientia artificis est causa artificiorum, non solum directiva, sed etiam effectiva, ut idem S. Doctor docet locis infra referendis: Ergo & scientia Dei Item ibidem dicit, *quod forma intellectus est principium operationis sicut calor est principium calefactionis:* Sed calor est principium effectivum calefactionis, ut constat: Ergo &c. Denique in resp. ad 3. ponit discrimen inter scientiam Dei, & nostram, quod nostra est à rebus accepta, & illis posterior: divina verò est causa rerum, & illis prior.

10. Probatur quartò ratione fundamentali. Deus producit creaturas ad extra per actum imperii, formaliter immanentem, & virtualiter transeuntem: Sed talis actus pertinet ad intellectum practicum: Ergo & productio creaturarum. Major demonstrabitur infra, & sufficienter constat ex variis locis Scripturae, in quibus productio creaturarum attribuitur divino imperio: dicitur enim Genesis 1. *Fiat lux, & facta est lux:* & Psalmo 148. *Ipsè dixit, & facta sunt, ipse mandavit, & creata sunt.* Minor autem probari solet 1. 2. quaest. 17. ubi ostenditur actum imperii procedere ab intellectu, quamvis supponat motionem, & applicationem voluntatis. Ratio fundamentalis est, quia imperium est intimatio, ordinatio, & praeceptum: Sed haec omnia pertinent ad intellectum, intimatio enim est quaedam spiritualis locutio; locutio autem pertinet ad intellectum, qui est veluti os substantiae spiritualis, juxta illud Psalms 31. *Os justis meditabitur sapientiam.* Item ordinare unum ad aliud, & unum cum alio conferre, pertinet ad intellectum pra-

cticum, & ad virtutem prudentiae: sicut unum ex alio inferre, spectat ad scientiam, & ad intellectum speculativum. Denique, praecipere est actus superioris, & consequenter ad superiorem potentiam, qualis est intellectus, pertinere debet. Videatur 5. Thomas 1. 2. quaest. 17. & 1. parte quaest. 23.

Probatur quintò: Sicut se habent ars & scientia artificis ad res artificiatas, sic se habet scientia Dei ad creaturas, ut saepe docet S. Thomas: Atqui ars est causa rerum artificiarum, non solum directiva, sed etiam effectiva: Ergo & Dei scientia. Minor probatur ex eodem S. Doctore 1. 2. quaest. 57. art. 3. ubi dicit quod *ars proprie loquendo habitus operativus est.* Quam Doctrinam desumpsit ex Aristotele 9. Metaphys. & 6. Ethic. Item in 1. sent. dist. 8. quaest. 1. art. 1. in corp. sic habet: *Sicut est causalitas artificis per artem suam, ita consideranda est causalitas divinae scientiae.* Est ergo iste processus in productione artificiatum. Primò scientia artificis ostendit finem. Secundò voluntas ejus intendit finem illum. Tertio voluntas imperat actum, per quem educatur opus: circa quod opus scientia artificis ponit formam consequentem. Quibus Verbis attribuitur scientiae artificis, non solum directionem, & ostensionem finis; sed etiam inductionem formae artificialis in materiam, ac proinde veram & realem efficientiam.

Probatur sextò ratione quam fusiùs art. 4. in prosequemur. Nisi daretur aliqua scientia practica, & factiva rerum, scientia Dei penderet à rebus creatis, & ab illis men suraretur, quantum ad veritatem & certitudinem: Sed hoc repugnat perfectioni divinae scientiae: Ergo illa est practica & factiva rerum.

Probatur ultimò ratione desumpta ex D. Thoma quaest. 2. de veritate art. 13. *Omnia quae habent convenientiam ad invicem, ita comparantur, ut vobis unum sit causa alterius, vel ambo ex una causa causentur: in omni autem scientia reperitur convenientia plurium, puta assimilatio scientiae ad scientiam, unde oportet quod vel scientia sit causa sciti, vel scitum sit causa scientiae, vel utrumque ab una causa causetur.* Non potest autem dici quod res scitae à Deo, sint causa scientiae in eo, cum res sint temporales, & scientia Dei sit aeterna: Similiter non potest dici quod utrumque ab una causa causetur, quia in Deo nihil potest esse causatum, cum ipse sit quicquid habet: unde relinquatur quod scientia ejus sit causa rerum. Quare ibidem S. Doctor hoc statuit discrimen inter scientiam Dei Angelorum, & nostram: quod scientia Dei non est causata à rebus, sed est causa rerum; scientia nostra non est causa rerum, sed causata à rebus: scientia verò Angelorum, nec est causa rerum, neque causata à rebus. Itaque secundum doctrinam D. Thomae triplex scientia distingui debet: una quae pendet à scibili, & à speciebus quae ab illo effluerunt; & haec est nostra: altera quae simul cum scibili à communi principio dependet; & illa est Angelorum: tertia tandem à qua scibile ipsum pendet, & haec est divina. In prima scibile est causa scientiae, in tertia scientia est causa scibilis; ideoque in eo qui tali scientia polleret, idem est noscere rem, & dare illi esse: in secunda verò quae media est, nec scibile est causa scientiae, nec scientia est causa scibilis, sed utrumque est à Deo, ut à communi causa. In prima & secunda ita se rem habere, ferè omnes admittunt: in tertia quoque ita se habere jam probavimus, & art. 3. fusiùs ostendimus.

§. III.

Solvuntur objectiones.

14. **O**bjicies primò cum P. Annato, in libro de scientia media: Non magis pertinet ad vim intellectivam suum objectum efficere, quam ad potentiam effectivam suum opus intelligere: Sed potentia effectiva non intelligit suum opus: Ergo nec intellectiva efficit suum objectum.

Respondeo distinguendo intellectiva, quæ est merè speculativa; negando verò de vi intellectiva, quæ est eminenter speculativa & practica; hæc enim convenit intelligere simul & efficere, ut patet in intellectione nostra, quæ simul habet rationem intellectiōnis, respectu verbi quod producit; illud enim intelligendo producit, & producendo intelligit: Scientia autem libera in Deo non est purè speculativa, sed etiam practica, ut patebit ex dicendis articulo sequenti; unde non mirum si illa simul suum objectum intelligat & efficiat, ac eminenti quodam modo simul habeat rationem potentiæ cognoscitivæ & executivæ: De quo inf. art. 4.

15. **O**bjicies secundò: Si scientia Dei esset causa rerum, non distingueret ut virtualiter ab arte divina; respiceret enim creaturas ut factibiles, sicut ars in mente divina existens: Sed hoc videtur falsum, & contra communem sententiam, quæ ponit distinctionem, saltem virtuales, inter virtutes intellectuales in mente divina existentes: Ergo & illud.

Respondeo primò, nõ esse improbableem, scientiam Dei, quatenus formaliter practica est, & respicit creaturas ut factibiles, ne quidè virtualiter in Deo distingui ab arte divina: in nobis enim ille virtutes intellectuales distinguuntur, quia scientia habetur in nobis de universalibus, ars de particularibus; prima procedit per causam, secunda verò per quandam experientiam & usum: unde cum illæ imperfectiones procul sint à Deo, & ejus scientia sit de particularibus, & ars in mente ejus existens procedat per veram causam ipsius operis; non improbabiler dici potest, scientiam practicam, & artem, in Deo nequidem virtualiter distinguui, sed solà distinctione rationis, quæ fitur ex analogia ad creaturas, in quibus illæ virtutes intellectuales realiter distinguuntur. Si quis tamen velit inter illas ponere distinctionem virtuales, sicut inter alia attributa: ad probationem in contrarium, facile poterit respondere, quòd quavis scientia practica, & ars divina, respiciant creaturas ut factibiles, non tamen eodem modo: scientia enim illas respicit ut factibiles absolute, & quantum ad substantiam operis; ars verò divina, illas non respicit ut producibiles, quantum ad substantiam, sed quantum ad modum, & quatenus sunt factibiles modò quodam artificioso. Cætera argumenta quæ contra hanc conclusionem fieri solent, commodius proponuntur, & solvantur articulis sequentibus.

ARTICULUS II.

An scientia quæ in Deo est causa effectiva rerum, sit ea quæ dicitur simplicis intelligentiæ, vel quæ visionis appellatur:

§. I.

Premittenda ad resolutionem questionis.

16. **N**otandum primò, causalitatem divinæ scientiæ duobus modis posse considerari: nimirum.

A rum quasi in actu primo, ut videlicet habet divina scientia virtutem causativam rerum; & in actu secundo, quoad exercitium videlicet causalitatis, & actualem productionem creaturarum.

B Notandum secundò ex D. Thoma quæst. 2. de verit. art. 9. ad 2. & ex Ferrariensi 1. contra Gentes cap. 62. distinctionem scientiæ divinæ, in scientiam simplicis intelligentiæ, & visionis, non se tenere ex parte Dei, sed tantum ex parte objecti, & connotati materialis; ac proinde magis esse quandam explicationem diversarum terminationum, seu terminorum qui à Deo cognoscuntur, quam divisionem unius attributi: & unius scientiæ in plures virtualiter inter se distinctas, in quantum enim divina scientia concipitur terminari ad creaturas solum sub ratione possibilem, non attentà ex vi hujus terminationis illarum futuritione, & existentia, *simplicis intelligentiæ* nuncupatur: quatenus verò non sistit in sola quidditate, & possibilitate rerum, sed attingit illarum futuritionem, vel existentiam, & præsentiam quam habent, aut in mensura propria, vel in mensura superiori æternitatis, sumit denominationem *scientiæ visionis*.

C Notandum tertio, scientiam Dei liberam duplicem habere formalitatem & respectum: unum ad voluntatem Dei, & ad decretum efficacem, & absolutum in quo fundatur; alterum ad objecta quæ contemplatur & videt ut præsentia, vel in propria eorum mensura, vel in mensura superiori æternitatis: secundum primum respectum quem dicit ad voluntatem Dei, & ad decretum illius, dicitur scientia approbationis; ex alio verò quem dicit ad objectum quod intuetur ut præsens, vel in mensura propria, vel in mensura æternitatis, sumit denominationem *scientiæ visionis*, ut docet D. Thomas locis supra relatis. Demque secundum primum respectum, scientia divina est practica, & factiva sui objecti; & secundum alium, est speculativa, & intuitiva illius, ut magis infra exponemus.

§. II.

Quatuor conclusionibus difficultas proposita resolvitur.

Dico primò, scientiam simplicis intelligentiæ esse causam productivam rerum in actu primo. Ita docet D. Thomas in hac quæstione art. 16. ad 1. ubi dicit: *Scientia Dei est causa, non quidem sui ipsius, sed aliorum: quorundam quidem actu, scilicet eorum quæ secundum aliquod tempus sunt; quorundam verò virtute, scilicet eorum quæ potest facere, & tamen nunquam sunt.* Et quæst. 15. art. 3. ad 2. *Dicendum, inquit, quòd eorum quæ neque sunt, neque erunt, neque fuerunt, Deus non habet practicam cognitionem, nisi virtute tantum.* Unde cum ex eodem S. Doctore hic art. 9. scientia simplicis intelligentiæ ea sit, quæ versatur circa ea quæ nec sunt, nec erunt, nec fuerunt, manifestum relinquitur, illam esse practicam, & factivam rerum remotè in potentia, & veluti in actu primo.

E Probat in super ratione. Scientia simplicis intelligentiæ continet in se ideas rerum possibilem, & se habet sicut ars in mente artificis, antecedens voluntatem producendi opus: Atqui ars existens in mente artificis, & antecedens voluntatem producendi opus, est productiva in actu primo operum artificialium, ut docent Aristoteles & D. Thomas locis supra relatis: Ergo & scientia simplicis intelligentiæ.

D d 2

Con.

21. Confirmatur: Scientia in Deo eo modo est productiva rerum, quo illas continet: Atqui scientia simplicis intelligentiæ, in signo antecedenti decretum, ratione divinæ omnipotentia, & idearum in mente divina existentium, continet creaturas in actu primo; decretum enim voluntatis divinæ non est necessarium, nisi ut moveat intellectum quoad exercitium: nam quoad speciem operis, antecedenter ad illud, est determinatus per ideas divinas in eo existentes: Ergo scientia simplicis intelligentiæ est causa productiva rerum in actu primo.

22. Dico secundò: Scientiam simplicis intelligentiæ concurrere actualiter ad rerum productionem, dirigendo remorè, & mediata.

Probatum primò: Talis est causalitas divinæ scientiæ erga creaturas, qualis est causalitas artificis circa res artificiales, ut docet D. Thomas locis supra relatis: At in artifice creato, non solum concurrit imperium intellectus, quod sequitur ad electionem, sed etiam iudicium eam præcedens, quod ostendit finem, & modum quod debet fieri opus. Unde idem S. Doctor in 1. dist. 38. quaest. art. 1. dicit quòd *primò scientia artificis ostendit finem* (opus scilicet artificiatum & factibile) *secundò voluntas ejus intendit finem* &c. Ergo pariter in divino intellectu, ad productionem creaturarum, non solum concurrunt imperium quod sequitur ad electionem, sed etiam iudicium, quod eam antecedit, & finem ac modum faciendi creaturas ostendit; unde cum tale iudicium electionem antecedit, pertinet ad scientiam simplicis intelligentiæ, quæ antecedit decretum; sicut imperium quod illam subsequitur, pertinet ad scientiam visionis, quæ supponit decretum, & in eo fundatur: non potest negari, juxta principia D. Thomæ, scientiam simplicis intelligentiæ, non solum in actu primo, sed etiam in actu secundo dirigere Deum (remorè saltem, & mediata) in productione creaturarum. Dixi *remorè & mediata* quia directio proxima & immediata, est ab ipso actu imperii, sicut & creaturarum efficientia, ut patebit ex infra dicendis.

23. Probatum secundò: Non solum imperium divinum, sed etiam consilium, ad creaturarum productionem actu concurrunt; juxta illud Pauli ad Ephesios 1. *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ*. At consilium non pertinet ad scientiam visionis, sed ad simplicem notitiam; cum electionem præcedat ut illius regula, teste S. Thomæ 1. 2. quaest. 14. art. 1. Ergo scientia simplicis intelligentiæ actu concurrunt ad creaturarum productionem, non quidem directione immediata, & proximâ, sed mediata saltem, & remota.

24. Dico tertio: Scientiam quæ Deus res omnes efficit & causat in actu secundo, non esse illam, quæ à Theologis vocatur *simplicis intelligentiæ*, sed eam quam *visionis* appellant. Ita communiter notari Thomistæ, contra Recentiores.

Probatum primò conclusio ex SS. Patribus, Dicit enim Augustinus libro 13. Confess. cap. 38. *Nos itaque ista quæ fecisti videmus, quia sunt: tu autem quia vides, ea sunt. Et nos foris videmus quia sunt, & intus quia bona sunt. Tu autem ubi vidisti facta, ibi vidisti facienda*. Et 15. de Trin. cap. 1. *Universas creaturas spirituales & corporales, non quia sunt ideo novit Deus: sed ideo sunt, quia novit*. Gregorius 20. Moralium cap. 23. *Quæ sunt, non ab æternitate ejus ideo videntur,*

quia sunt: sed ideo sunt, quia videntur. Et libro 32. cap. 6. *Non existentia videndo creat, existentia videndo continet. Qui quid ergo Creator non videt, essentia subsistendi caret*.

Sed inter omnes Chryfologus ferm. 34. hujus divinæ visionis virtutem & efficaciam egregie & eleganter describit: loquens enim de muliere quæ sanguinis fluxum patiebatur, & exponens hæc verba Evangelistæ, *Conversus Iesus, & videns eam, sic loquitur. Iesus conversus, non moru corporis, sed divinitatis aspectu &c. Vidit eam divinis oculis, non humanis: vidit ut saluti redderet, non ut agnosceret quam sciebat. Vidit eam. Donatur bonis, malis caret quem vidit Deus. . . . Vidit ergo istam Deus, quam curando redidit sic felicem*.

Alii etiam sancti Patres docent, Christum videndo plures infirmos, eos sanasse per suam visionem salutiferam, & vivificum aspectum. Quæ de causa oculi Dei dicuntur in Scriptura *Lucidiores Sole*: sicut enim Sol vivificò luminis sui radiis, corruptibilia quæque generat, ita & Deus intuitu suo, & per scientiam visionis, cuncta producit, & conservat: juxta illud Gregorii jam relatum, *Non existentia videndo creat, & existentia videndo continet*. Unde olim Aegyptii, ut hujus divinæ visionis efficaciam, & potentiam designarent, eam per oculum, supra sceptri fastigium existentem, figurabant; ut per hoc significarent, Dei omnipotentiam, nihil aliud esse, quàm scientiam visionis, ut innoxiam divino decreto, & ab illo ad agendum applicatam.

Neque valet responsio Ruiffii, & aliorum Recentiorum, qui dicunt sanctos Patres in his locis, non loqui de scientia Dei, quatenus visionis est, sed de scientia ut sic, abstrahendo ab hoc, quòd sit simplicis intelligentiæ, aut visionis; & præterea eos loqui solum de rebus necessariis, non verò de liberis. Patet, inquam, falsitas & insufficiens hujus responsionis: primò, quia sancti Patres utuntur expressè verbis, *videt, intueti*, & similibus, quæ scientiam visionis designant, dicuntque res esse, *quia videntur à Deo*, ut constat ex verbis Augustini & Gregorii supra relatis. Secundò, idem Augustinus loquitur universaliter de omnibus creaturis, & dicit: *Universas creaturas, tam spirituales, quàm corporales, ideo esse quia Deus novit eas*: Ergo restrictio Ruiffii dicentis sanctos Patres loqui solum de rebus necessariis, & independentibus à libertate, est profus ab illorum mente aliena, eorumque verbis aperte repugnat. Adde quòd, creaturarum liberarum & necessariorum, hæc in parte, eadem est ratio; cum res à Deo, ejusque scientia, essentialiter pendeant.

Probatum secundò conclusio ex D. Thomæ in 1. dist. 39. quaest. art. 1. ad 5. ubi hæc scribit: *Licet esse, & scire Dei, sint idem secundum rem, tamen scire sequitur voluntatem, ut imperatum ab ipsa esse autem non, & ideo esse suum non subjacet libertati voluntatis, sicut scire operativum creaturæ*. Et art. 2. ad 1. *Scire, inquit, divinum respectu futurorum, est subiectum libertati voluntatis*. Sed manifestum est, quòd scientia subiecta decreto, & voluntati divinæ, eam consequens, & ab ipsa imperata, & applicata, non est simplicis intelligentiæ, sed visionis: Ergo ex D. Thomæ, scientia quæ Deus res omnes efficit & causat in actu secundo, non est illa, quæ simplicis intelligentiæ dicitur, sed ea quæ visionis appellatur.

Præterea, cum D. Thomas tum hic art. 8. tum

rum quæst. 2. de veritate art. 14. proponat & dis-
soluat auctoritates Origenis & aliorum Patrum,
quibus nituntur Adversarii, quis non videat
Sanctum Doctorem non stare pro illorum sen-
tentia?

27. va. Impossibile est scientiam ullam ejus rei esse
causam, quam non cognoscit: sicut enim dicunt
Medici, illud quod ignorat medicina, non curat; ita
& illud quod ignorat ars, vel scientia, non cau-
sat. Unde videmus quod ars fabrilis, non facit
calceum, nec futoria scamnum, nec frænesæ Ho-
ria clavem: quia hæc non cognoscuntur ab hu-
jusmodi artibus, nec pertinent ad illarum ob-
jectum: atqui scientia quæ dicitur simplicis intel-
ligentia, non versatur circa res existentes, aut fu-
turas, nec illas cognoscit, sed tantum scientia
quæ vocatur visio: Ergo hæc & non illa est
causa rerum. Minor probatur: Scientia enim
simplicis intelligentiæ definitur à Theologis,
Cognitio eorum quæ nec sunt, nec fuerunt, nec erunt
inquam: è contra verò scientia visionis dicitur
esse cognitio eorum, quæ sunt, fuerunt, vel erunt. Ita
expresse docet sanctus Thomas in hac quæst.
art. 9. ubi sic habet: *Quadam licet non sint nunc in
actu, tamen vel fuerunt vel erunt, & omnia ista Deus
dicitur scire scientiâ visionis. . . . Quadam verò sunt,
quæ sunt in potentia Dei, vel creaturæ, quæ tamen nec
sunt, nec erunt, neque fuerunt, & respectu horum non
dicitur habere scientiam visionis, sed simplicis intelli-
gentiæ.* Ex quibus verbis manifestum relinquitur,
secundum doctrinam D. Thomæ, scientiam
simplicis intelligentiæ, non se exten-
dere ad existentia, vel futura, sed tantum
ad possibilia; quæ de causa à Theologis, scien-
tiâ possibilem, communiter appellatur; sicut
scientiâ visionis, dicitur scientiâ existentium, &
futurorum.

28. Confirmatur: Scientiâ simplicis intelligen-
tiæ, & visionis, ut diximus in secundo notabili,
non distinguuntur ex parte Dei, sed tantum ex
parte creaturarum, & ratione diversarum ter-
minationum, & objectorum materialium, quæ
à Deo cognoscuntur: Ergo respiciat, quod
scientiâ simplicis intelligentiæ, ut ratione di-
stincta à scientiâ visionis, se extendat ad eadem
objecta materialia, & habeat eandem termi-
nationem cum illa: unde cum, in sententiâ om-
nium Theologorum, scientiâ visionis sit illa, quæ
Deus res futuras & existentes cognoscit, impos-
sibile est quod scientiâ simplicis intelligentiæ,
ut talis est, se extendat ad illarum existentiam &
futuritionem, ac proinde quod sit causa illarum;
aliàs ageret cæco modo & ignaro, quod est ab-
surdum.

29. Confirmatur amplius: Juxta Augustinum
libro 11. de Civitate cap. 10. *Deus non aliquid nes-
ciens fecit: fecisset autem, si actus & scientia quæ
causatur existentiam, & futuritionem, ad
eas non terminaretur, ut ad objecta scita & cog-
nita, sed solum tanquam ad effectus per causalita-
tem productos: Ergo &c.*

30. Probatur quartò ratione fundamentali. Deus
producit creaturas per actum imperii, ut infra
ostendemus: At imperium pertinet ad scientiam
visionis: Ergo hæc est causa rerum. Minor pro-
batur: Imperium sequitur efficacem rerum ele-
ctionem in Deo, ut docet S. Thomas 1. 2. quæst.
17 art. 1. & constat ex eo quod imperium est
actus practicus & liber intellectus: omnis autem
tem praxis, & libertas intellectus, ex electione

A voluntatis procedit; cum voluntas in agente
intellectuali, sit primum movens, & primum li-
berum: Sed actus supponens efficacem electio-
nem, & decretum voluntatis divinæ, pertinent
ad scientiam visionis, & non simplicis notitiæ,
ut constat: Ergo & imperium.

Probatur quintò: Scientiâ quæ est causa re-
rum, debet esse libera, alioquin res necessariò &
non liberè à Deo procederent; & sic non pro-
duxisset illas in tempore, sed ab æterno. Item
scientiâ quæ non virtute tantum, sed actu est
causa rerum, debet esse determinata, & præsup-
ponere determinationem liberam voluntatis
divinæ: ut enim dicit S. Thomas hic art. 8. *Cum
forma intelligibilis ad opposita se habeat, non produ-
ceret determinatum effectum, nisi determinaretur ad
unum per appetitum.* At scientiâ simplicis intel-
ligentiæ, cum antecedit decretum voluntatis
divinæ, non est libera, sed naturalis, & necessa-
ria; neque determinata, sed indifferens ad pro-
ductionem rerum: Ergo non est illarum causa
in actu secundo.

Respondent Adversarii: Scientiam simplicis
intelligentiæ nudè sumptam, & ut prævenit om-
ne decretum divinæ voluntatis, non esse causam
rerum; cum sub hac ratione non sit libera, sed
naturalis; neque determinata, sed indifferens ad
rerum productionem: illam tamen, accedente
beneplacito divinæ voluntatis, & prout habet
adjectum ejus decretum; ex cujus consortio
fit libera, & determinatur ad rerum productio-
nem; esse causam illarum in actu secundo; nec
eas solum representare, ut factibiles, sed etiam
influerè in illarum productionem.

Sed contra primò: Cum scientiâ simplicis in-
telligentiæ & visionis (ut supra annotavimus)
non distinguantur ex parte Dei; sed solum ex
parte creaturarum, & objectorum materialium,
quatenus prima terminatur ad res merè possi-
biles, secunda verò ad existentes, & futuras; hoc
ipso quod scientiâ simplicis intelligentiæ concipitur
advenire decretum; quò res possibles
transferuntur à statu possibilitatis, ad statum
futuritionis; divini scientiâ fit visionis, & in-
tuitiva talium objectorum; quia ratione talis
decreti, quò transferuntur, à statu merè possi-
bilitatis, ad statum futuritionis, sunt realiter
præsentia Deo in æternitate, ut infra ostende-
mus, ac proinde terminant scientiam intuiti-
vam, & visionis. Dicere ergo quod scientiâ sim-
plicis intelligentiæ, ut habet adjectum decre-
tum efficacè divinæ voluntatis, sit causa rerum,
est ab utri terminis, & ludere in verbis; & reipsa
attribuere causalitatem, & efficientiam rerum,
ipsimet scientiæ visionis.

Secundò, Vel illud decretum quod Adversarii
dicunt adungi scientiæ simplicis intelligentiæ,
& ex ejus consortio fieri liberam, & principium
determinatum productionis rerum; est ante-
cedens illarum futuritionem, & productionem;
prioritate saltem naturæ, & causalitatis; vel il-
lam solum concomitans, aut subsequens? Pri-
mum non potest dici, juxta illorum principia,
alioquin tale decretum esset prædeterminans;
cum nomine decreti prædeterminantis, nihil
aliud intelligatur apud Thomistas, quàm decre-
tum antecedens, prioritate naturæ & causalita-
tis, rerum existentiam, vel futuritionem. Si au-
tem secundum vel tertium dicatur, scientiâ sim-
plicis intelligentiæ, ratione talis decreti concō-
mitantis, vel subsequens futuritionem, vel pro-

ductionem rerum, non poterit esse causa efficiens illarum: cum nulla possit dari causa efficiens, quæ sit purè concomitans, vel subsequens suum effectum, & quæ illum non antecedit, prioritate saltem naturæ & causalitatis.

35. Tertiò Adversarii communiter docent, decretum illud quod adjungitur scientiæ simplicis intelligentiæ, non esse absolutum, & efficax, saltem respectu actuum nostrorum liberorum: aliàs destrueret illorum libertatem, sed purè indifferens, & conditionatum: repugnat autem quòd scientia simplicis intelligentiæ, ut habet adjunctum decretum indifferens, & conditionatum, sit causa & principium determinatum futurationis, vel productionis rerum: cum enim indifferens, & determinatum inter se opponantur, sicut calidum & frigidum, & aliunde scientia simplicis intelligentiæ, sit de se indifferens, & indeterminata ad futurationem, & productionem rerum; non minus repugnat illam, ut habet adjunctum decretum indifferens, esse principium determinatæ futurationis, & existentiae rerum, quàm ex glacie & nivè simul junctis, fieri principium caloris: aut ex duplici voluntate, omnino indifferenti, contrahi matrimonium.

36. Denique probatur nostra conclusio. Deo, utpote perfectissimo artifice, concedi debet perfectissimus modus agendi imaginabilis, dummodo ille non repugnet: At modus producendi creaturas per scientiam visionis, multò perfectior est, & nobilior, quàm modus eas causandi per simplicem & abstractivam notitiam illarum; & aliunde talis modus causandi non repugnat: Ergo debet attribui Deo. Minor quantum ad primam partem videtur manifesta, tum quia scientia visionis clariùs attingit objectum, quàm abstractiva: tum etiam, quia visio illa quæ est eminentior formaliter speculativa & practica, & simul productiva & intuitiva sui objecti, multò perfectior est eà quæ est tantum speculativa, & intuitiva illius: prima enim est causa, & mensura sui objecti; secunda verò, ab illo mensuratur & dependet, ut infra ostendemus. Probatur verò quantum ad secundam. Si modus ille causandi per scientiam visionis repugnaret, vel esset ex eo quòd scientia visionis representat creaturas ut de facto existentes, & consequenter illarum existentiam supponit: vel quia supponit decretum, quo res creatæ suam futurationem recipiunt? At ex neutro capite repugnat: Ergo modus producendi creaturas per scientiam visionis, nullam involvit repugnantiam. Major constat, nullam enim aliam rationem repugnantiae adducunt Adversarii: Minor autem probatur. Et in primis quòd ex primo capite non repugnet, sic ostenditur. De ratione scientiæ visionis, non est supponere objectum existens, sed solum ad illud pro eadem durationis mensura terminari; ut constat in cognitione quæ Pater æternus producit Verbum, quæ intuitiva est, & visionis, quamvis non supponat suum objectum priùs existens. Item si Deus daret meo oculo vim producendi objecta, mea visio esset illorum intuitiva, quamvis illa non supponeret priùs existentia. Quòd autem non repugnet etiam ex alio capite, probatur. Licet enim decretum efficax divinæ voluntatis sit causa futurationis rerum, quia tamen se solò non causat, sed simul cum aliis quæ antecedunt & subsequuntur, inter quæ præcipue est imperium divini intellectus, à quo proximè & immediatè procedit creaturarum productio, ut

A ostendemus art. 4. hoc non impedit, quin scientia visionis possit esse & sit de facto principium proximum, & immediatum futurationis rerum: quia ut dicemus in solutione argumentorum, ex vi divini decreti, res non constituuntur complete futura, & in ordine executionis; sed tantum incomplete, & in ordine intentionis; ac proinde ad complementum futurationis, potest mediare scientia visionis.

Dico quartò: Scientia visionis, quatenus formaliter visionis est, non est causa rerum, sed solum quatenus est approbationis, & applicata per decretum efficax divinæ voluntatis. Ita docet Alvarez libro 1. responsionum cap. 6. & alii Thomistæ communiter.

B Probatur primò ex S. Thoma hic art. 8. in fine corporis, ubi dicit: *scientiam Dei esse causam rerum, secundum quod habet voluntatem conjunctam, & prout consuevit nominari scientia approbationis.* Quò nihil clariùs & expressius in favorem nostræ conclusionis dici potest.

C Probatur secundo: Scientia Dei (ut art. 4. ostendimus) producit creaturas per actum divini imperii: Sed imperium non habet vim & efficaciam agendi à cognitione & directione intellectus, sed à motione, & applicatione voluntatis, quæ est primum movens in executione, ut docet S. Thomas 1. 2. quæst. 17. art. 1. in fine corporis, his verbis: *Primum movens in viribus anima ad exercitium actus est voluntas: cum ergo secundum movens non moveat nisi in virtute primi moventis, sequitur quòd hoc ipsum quòd ratio movet imperando, sit ei ex virtute voluntatis.* Ergo scientia Dei non producit creaturas, nisi ut applicata per decretum efficax divinæ voluntatis: quæ ratione scientia beneplaciti seu approbationis appellatur.

D Probatur tertio: Sicut enim licet intellectus & dictio sint unica actio intellectus, quæ simul est productiva verbi, & contemplativa illius; illa tamen, quatenus est pura objecti contemplatio, & ut loquuntur Philosophi, quatenus est in esse quieto, non est productiva verbi, sed supponit illud priùs naturæ, & ratione factum à seipsa, quatenus est dictio, ut explicari solet in libris de anima. Ita similiter, quamvis scientia approbationis & visionis, unica sit scientia in Deo, omnino indistincta, quæ secundum diversos respectus quos dicit, vel ad decretum quòd supponit, vel ad objectum quòd intuetur, diversà illa nomina fortitur, ut exposuimus in tertio notabili: illa tamen, quatenus formaliter visionis est, & prout consideratur, ut purè intuitiva, & contemplativa sui objecti, non est causa rerum, sed eas supponit in aliquo priori naturæ & rationis, factas, & productas à seipsa, quatenus est practica, & approbationis. Et in hoc (ut rectè annotavit Alvarez loco citato) contingit gravis hallucinatio, & equivocatio apud Suarez, Vazquez, Ruizium, & alios Recentiores, qui in vanum tot argumenta accumulunt, & multiplicunt, ad probandum quòd scientia Dei, in quantum practica & formalissimè visionis est, non potest esse causa efficiens rerum; hoc enim nullus Thomistarum unquam somniavit: nam illi solum contendunt, scientiam visionis, quatenus est approbationis, & applicata per decretum efficax & absolutum divinæ voluntatis, esse causam rerum; easque producere per actum imperii, formaliter immanentem, & virtualiter transeuntem, ut antea declaravimus.

Deni-

Denique suaderi potest conclusio ratione A
evidenti. Si scientia visionis, reduplicativè qua-
tenus visionis est, esset causa rerum, Deus esset
causa peccatorum, non solum quantum ad enti-
tatem quam de materiali includunt, sed etiam
quantum ad malitiam & deformitatem quam
de formali important: Sed hoc non est dicen-
dum: Ergo nec illud. Sequela Majoris est evi-
dens: Nam scientia visionis, quæ visionis est for-
maliter, attingit peccata quantum ad malitiam
& deformitatem quam important, cum illa sub
hac ratione sint præsentia Deo in mensura suæ
æternitatis: Ergo si scientia visionis, reduplica-
tivè quatenus visionis est, esset causa rerum,
Deus esset causa peccatorum, non solum quan-
tum ad entitatem quam de materiali includunt,
sed etiam quantum ad malitiam & deforma-
tem, quam de formali important: unde ut vite-
tur hoc inconveniens, dicendum est, scientiam
visionis, quatenus formaliter visionis est, non
esse causam rerum, sed solum quatenus est libe-
ra & approbationis, ac per decretum efficax di-
vine voluntatis applicata.

§. III.

Solvuntur argumenta ex autoritate Divi
Thomæ petita.

Objiciunt primò Adversarii: D. Thomas hic C
art. 8. dicit, *Scientiam Dei esse causam rerum,*
secundum quod habet voluntatem conjunctam: At
scientia Dei, ut habet conjunctam voluntatem,
non est visionis, sed simplicis intelligentiæ: Ergo
scientia quæ Deus res efficit & causat, non est ea
quæ visionis dicitur, sed illa quæ simplicis intelli-
gentiæ appellatur. Item in eodem articulo do-
cet, quòd illa scientia est causa rerum, quæ cum
de se sit indifferens ad opposita, ex determi-
natione voluntatis producit determinatum
effectum: Sed scientia visionis non se habet
ad opposita, neque indiget determinari per vo-
luntatem, siquidem in ipsa determinatione vo-
luntatis fundatur: Ergo non est causa rerum.
Præterea idem S. Doctor quæst. 2. de veritate D
art. 14. in corpore, & ad 2. exprèsse docet quòd
res non sunt à Deo per scientiam, sed per liber-
tatem voluntatis. Idem habet in 1. dist. 38.
quæst. 1. art. 1. Denique quæst. 6. de veritate art. 3.
in corpore ait, *Præscientiam Dei non importare uni-*
versaliter habitudinem causæ respectu eorum quorum
est: Ergo ex D. Thomæ divina præscientia non
est causa rerum.

Ad primum locum D. Thomæ respondeo,
concessa Majori, negando Minorem; ut enim
dicit S. Doctor quæst. 3. de veritate art. 3. ad 8.
Scientia Dei simplex notitia dicitur, ad excludendam
admixtionem ejus quod est extra genus notitiæ; sicut
est existentia rerum, quam addit scientia visionis, vel
ordo voluntatis ad res certas producendas, quem addit
scientia approbationis. Unde secundum doctrinam
D. Thomæ, scientia Dei, ut habet voluntatem
adjunctam, & prout attingit existentiam re-
rum, non est simplicis intelligentiæ, sed appro-
bationis, & visionis.

Ad secundum dicendum, quòd quando D.
Thomas docet, quòd forma intelligibilis quæ
secundum se est indifferens, non causat nisi ad-
juncta determinatione voluntatis, per hoc non
excludit, quin ex determinatione voluntatis,
adjuncta divinæ scientiæ, resulter in Deo scientia
visionis, quæ ut est practica, & approbationis,

per actum imperii immediatè exequatur rerum
productionem. Imò cum in eodem articulo in
resp. ad 1. explicando verbum Origenis, expres-
sè doceat quòd res sint futura ex eo quòd scian-
tur à Deo, non obscure indicat scientiam illam,
quæ attingit futuritionem rerum (quæ utique
visionis est, & non simplicis notitiæ) esse cau-
sam illarum.

Ad tertium responderetur, quòd quando D. 44
Thomas dicit res non esse à Deo per scientiam,
sed per libertatem voluntatis, solum intendit,
quòd scientia Dei, non est causa rerum, ex eo
præcisè quòd sit scientia, sed ex consortio, ap-
plicatione, & motione voluntatis divinæ, à qua,
ut supra diximus, procedit omnis virtus, & effi-
cacia causandi, quæ est in actu imperii, quò
scientia visionis immediatè producit creaturas.

Ad ultimum dicendum est, quòd quando S. 45
Doctor ait, *Præscientiam Dei non importare univer-*
saliter habitudinem causæ respectu eorum quorum est,
solum intendit eam non esse causam malorum,
& peccatorum, quæ videri & præcitur. Propterea
addidit particulam, *universaliter:* unde potius ex
hoc loco inferendum est, præscientiam divinam
esse causam aliquorum, nempe bonorum.

§. IV.

Alia objectiones solvuntur

Objicies secundò: Scientia visionis præsup- 46
ponit res ut existentes, & factas à Deo: Er-
go non est causa rerum. Consequentia patet,
nulla enim causa præsupponit suum effectum.
Antecedens verò probatur multipliciter. Primò
ex Scriptura: dicitur enim Genesis 1. *Vidit Deus*
cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Ubi illud
verbum, *vidit,* non potest nisi de scientia visio-
nis intelligi, & verbum, *fecerat,* satis indicat il-
lam visionem, supposuisse res jam factas, &
existentes.

Secundò, Scientia intuitiva supponit suum
objectum, jam factum, & existens, cum impossi-
bile sit videre & intueri ea quæ non existunt:
Sed scientia visionis est intuitiva: Ergo supponit
res jam existentes & factas à Deo.

Tertio, Scientia Dei se habet, sicut scientia ar-
tificis, ut sæpe docet D. Thomas: Sed scientia
artificis non fertur intuitivè in artefactum, nisi
postquam factum est, non verò dum fit & ordi-
natur: Ergo etiam scientia visionis, non fertur in
res, nisi ut factas & existentes.

Quartò, Scientia quæ subsequitur decretum,
& voluntatem efficacem de futuritione rerum,
est posterior illà; cum per tale decretum res pon-
nantur extra statum meræ possibilitatis, & fiant
determinatè futura: Atqui scientia visionis sub-
sequitur decretum efficax, & absolutum, & in
illo fundatur: Ergo est posterior futuritione
rerum.

Respondeo primò, Hæc argumenta solum 47
probare, scientiam visionis, quatenus formaliter,
& reduplicativè visionis est, non esse cau-
sam rerum; cum sub hac ratione illas præsuppo-
nat, in aliquo priori natura & rationis factas à
se ipsa, prout est practica, & approbationis; ea
tamen id non ostendere de scientia visionis, sub
ea ratione quæ practica est, & approbationis.
Quare hæc, & similia argumenta, ne leviter
quidem attingunt sententiam Thomistarum;
sed sponte suâ liquefcunt, & in fumum & auras
evanes.

evanescent: ut supra cum Alvare annotavimus. Ut tamen magis appareat illorum debilitas ac insufficientia.

48. Respondeo secundò, negando absolute Antecedens principale. Ad cuius primam probationem dicendum est, quòd quando dicitur in Scriptura, Deum vidisse creaturas jam factas, hoc debet intelligi de scientia visionis, quatenus est conservativa creaturarum; sub hac enim ratione supponit illas factas, & existentes, non verò quatenus est creativa, & factiva illarum; sic enim illas non praesupponit, sed facit.

49. Ad secundam probationem ejusdem Antecedentis, distinguo Majorem. Scientia intuitiva supponit suum objectum, jam factum, & existens: quando est merè speculativa, concedo. Quando est eminenter speculativa, & practica, nego. Vel secundò distinguo, scientia intuitiva quæ mensuratur à rebus, concedo. Quæ est mensura rerum, nego. Scientia autem visionis, quæ est in Deo, non est purè speculativa, sed etiam practica; nec mensuratur à rebus, sed est illarum mensura, ut docet D. Thomashic art. 7. ad 3.

50. Confirmatur & illustratur hæc doctrina, & responsio pluribus exemplis. Primum sumitur ex Mysterio Trinitatis, in quo Pater æternus, videndo Filium, ipsum producit, & ipsum producendo videt: unde quamvis talis cognitio sit intuitiva, non supponit tamen suum objectum productum, & existens, sed potius illud producit. Item si visio oculi mei, lumen aut colorem ex se funderet, ut Sol lumen suum, non supponeret colorem, aut lumen, sed faceret, & videndo illuminaret, ac illuminando videret. Docent etiam Philosophi in Logica, intellectum humanum cognoscendo entia rationis, illa efficere, ac proinde eandem intellectionem simul esse cognoscitivam, & factivam entium rationis. Sicut ergo homo entia rationis per intellectum format, ita etiam Deus per suam scientiam practica, cuncta entia realia creat, & conservat; & in hoc apparet mira fecunditas, & efficacia divini intellectus, ejusque scientiæ practicæ. Denique docetur in libris de anima, quòd intellectus noster, cognoscendo aliquam rem, producit ejus verbum; & eadem actione, quâ illud producit, illud etiam videt, & contemplatur: eademque actio intellectus, simul habet rationem dictionis, & intellectionis. Cur ergo idem non poterit dici cum proportionem, de scientia visionis? Et cur illa non poterit similiter esse eminenti quodam modo, speculativa simul & practica, & intuitiva, ac simul factiva sui objecti?

51. Ad tertiam probationem Antecedentis principalis, dicendum est, scientiam Dei practicam, convenire in aliquo cum scientia artificis creati, & in multis ab illa differre: conveniunt enim in hoc, quòd utraque concurrat ad opus, non solum directive, sed etiam effective, ut constat ex supra dictis; differunt verò primò in eò quòd artifex creatus, non operatur nudo & solo imperio, neque in instanti, sed cum mora temporis, & cum applicatione activorum, & passivorum. Ex quo fit, quòd ejus scientia, non potest intuitive ferri in opus, dum actus fit, sed solum postquam factum est: Deus autem producit res in instanti, & per solum dictionem, & actum imperii, ut dicemus art. 4. nec indiget applicare activa passivis, sed educit res ex nihilo: unde ejus scientia practica, potest in eodem instanti quòd operatur, intuitive ferri in creaturas quas pro-

ducit. Secundò differt scientia Dei, à scientia artificis, in eò quòd scientia artificis, post factum opus, est purè speculativa; quia arte factum dependet ab ea tantum in fieri, non autem in conservari: at verò res omnes create, à scientia Dei practica dependent, non solum in fieri, sed etiam in conservari, juxta illud magni Gregorii supra relatam: *Non existentia videndo creat, & existentia videndo continet.* Unde scientia Dei respectu creaturarum, semper manet eminenter formaliter speculativa & practica, non tamen scientia artificis, respectu artefactorum.

Ad ultimam probationem principalis Antecedentis, respondeo negando Majorem: ad cuius probationem dicendum est, quòd licet ratione divini decreti, res sint futuræ inchoative, & incompletè, non tamen totaliter & completè; quia (ut infra ostendemus) principium immediate productivum rerum, & potentia executiva in Deo, non est ejus voluntas, sed intellectus practicus, qui producit res ad extra, per actum imperii formaliter immanentem, & virtualiter transeuntem. Unde donec talis actus imperii sit & intelligatur in Deo, non dicitur intelligitur causa totalis & completa productionis, & futuritionis rerum, sed inchoativa duntaxat, & incompleta.

§. V.

Diluuntur alia argumenta adversa sententia.

Objiciunt terriò Adversarii: Sancti Patres, ut explicent quâ ratione divina præscientia nostram in agendo libertatem non lædat, utuntur interdum similitudine visionis nostræ, quæ in ea quæ cernimus nihil influit, & non causat, sed tantum intuetur res quæ sibi objiciuntur: Ergo secundum doctrinam Sanctorum Patrum, si scientia visionis sit practica, & causa actuum nostrorum liberorum, destruet illorum contingentiam, & libertatem: erit enim quædam suppositio antecedens nostros actus liberos, quæ secundum doctrinam Anselmi, non potest cum libertate coherere.

Respondeo primò: Similitudinem hanc visionis nostræ, in ea quæ cernimus nihil influentis, quâ interdum utuntur sancti Patres, & in qua maximam vim faciunt Adversarii, sententiam illorum nihil planè juvare; quia si hæc comparatio valeret contra nos, valeret etiam contra illos, & probaret Deum, nequidem scientiâ simplicis intelligentiæ, causam esse actuum nostrorum liberorum, eamque esse merè speculativam, & intuitivam sui objecti: aliàs libertatem voluntatis nostræ destrueret.

Respondeo secundò: Similitudinem hanc visionis, & oculi corporei, quâ interdum utuntur sancti Patres, popularem esse, & ad vulgi caput accommodatam: eâ solum intendere declarare, scientiam visionis in Deo, non esse obcuram & ænigmaticam, sicut est cognitio Prophetarum: sed claram & intuitivam, sicut visio oculi corporei; eamque non plus detrahere de libertate nostrâ, quàm visio quæ cernimus aliquè liberè operantem. Cum enim Deus per scientiam visionis operetur omne ens, omnesque modos entis, de quorum numero est libertas nostrarum actionum, & contingentia rerum; tantum abest quòd destruat libertatem, & contingentiam rerum, quin potius illam ponat, creetur, ac conferat, & faciat ut actiones humanæ, non solum sint, sed etiam contingentes & liberæ sint.

Ad

Ad illud quod dicitur in contrarium, in primis responderi potest falsum esse principium illud Adversariorum, quod scilicet omnis suppositio antecedens tollat libertatem. Nec unquam accidit Anselmus, sed solum quod necessitas antecedens, sive suppositio quæ oritur à causis naturalibus, & necessariis, qualis est ortus Solis (quo exemplo ipsemet Anselmus utitur) tollit libertatem.

Addo quod si hoc principium esset verum, tolleretur libertas in sententia Adversariorum, illi enim docent scientiam simplicis intelligentiæ, ut habet adjunctum decretum, esse causam rerum, ac proinde actuum nostrorum liberorum, & consequenter aliquam suppositionem illos antecedentem; omnis enim causa debet esse prior suo effectui, prioritate saltem naturæ & causalitatis: Ergo si verum sit, quod omnis suppositio antecedens tollat libertatem, manifestum est, ex sententia Adversariorum, sequi excidium, ac destructionem libertatis.

Respondeo secundò, Quod licet suppositio antecedens, quæ non oritur à primo libero, & quæ non descendit à primo principio, & à prima veluti radice libertatis, eam tollat & destruat; secus tamen si descendat à primo libero, & à prima libertatis radice procedat: scientia autem visionis, cum supponat decretum, quod est prima radix, & primum principium libertatis creata, & participata; & quod attingit non solum substantiam, sed etiam modum libertatis & contingentiam in nostris operationibus, est aliqua suppositio descendens à primo libero, & procedens à prima libertatis radice; ac proinde non tollens, sed causans libertatem & contingentiam in rebus. Sed de hoc fusè in Tractatu de prædestinatione.

Obijcies quartò: Eà scientiâ Deus producit creaturas, quæ constituitur in actu primo agens, cum eadem virtus quæ actum primum ponit, debeat in secundum prodire: Atqui scientiâ simplicis intelligentiæ Deus habet actum primum, seu potentiam à creaturas producendas: Ergo ab illa, non à scientiâ visionis, debet prodire operatio, quæ creaturæ fiunt.

Respondeo negando Majorem, quia scientia quæ est causa rerum in actu secundo, debet esse libera, scientia verò quæ illas constituit in actu primo, & quæ Deus constituitur in actu primo agens, necessaria est: si verò illi addatur decretum, per quod fiat libera, à scientiâ simplicis intelligentiæ, transit in scientiam visionis, seu approbationis & beneplaciti.

Addo quòd, si hoc argumentum aliquid valeret, probaret productionem creaturarum ascribendam esse potius voluntati Dei necessitati, quam libertati, cum voluntas Dei ut necessaria, habeat primum actum, seu potentiam producenti creaturas, juxta Vazquem, & alios Recentiores qui existimant potentiam executivam in Deo, non esse intellectum, sed voluntatem. De quo infra.

Obijcies ultimò: Si scientia Dei libera, quæ visionis appellatur, esset causa rerum, esset etiam causa peccatorum, cum ad illa etiam se extendat, & eaclare & intuitivè cognoscat: Sed hoc est impium, & blasphemum: Ergò scientia visionis non est causa rerum.

Respondeo negando sequelam, ut enim supra conclus. 4. ostendimus, scientia Dei libera, non est causa rerum, quatenus formaliter & visionis

est, sed solum quatenus est approbationis: Deus autem non cognoscit peccata per scientiam liberam, quatenus est approbationis, sed solum quatenus est visionis: quia illa nullum supponunt decretum positivum in Deo, quò velit, & approbet illorum existentiam, vel futuritionem, sed permissivum tantum, quò vult permittere eorum malitiam, & deformitatem; & sic scientia visionis, quamvis sit causa rerum, non tamen est causa peccatorum, ut patet ex dictis in ultima probatione quartæ conclusionis.

ARTICVLVS III.

An ideo res sint futurae, quia sciuntur à Deo, vel ideo ab illo sciuntur, quia futurae sunt?

Resolutio hujus difficultatis pendet ex dictis articulis præcedentibus, & ideo breviter ab illa nos expediemus conclusione sequenti.

§. I.

Vera sententia statuitur.

Dico igitur hanc propositionem, *Ideo res sunt futurae, quia sciuntur à Deo*, esse veram in sensu causali; & istam falsam: *Ideo res ut futurae cognoscuntur à Deo, quia futurae sunt*; ly quia dicente ratiorem in essendo, & causam formalem, aut virtuales. Ita communiter nostri Thomistæ, quibus ex Patribus Societatis novissimè se adunxit Claudius Typhanius in libro de Ordine, deque priori & posteriori cap. 34.

Probatur primò ex Sanctis Patribus supra relatis, præsertim ex Augustino 15. de Trinitate cap. 13. dicente: *Vniuersas creaturas suas spirituales aut corporales, non quia sunt ideo novit Deus, sed ideo sunt, quia novit. Non enim nescit quæ fuerat creaturas: quia ergo scivit creavit, non quia creavit scivit.* Ubi S. Augustinus apertè loquitur de scientiâ libera, & nullo modo de scientiâ simplicis intelligentiæ; loquitur enim de scientiâ, quæ Deus scit & cognoscit futura ut futura, & de ista ait, *ideo res creatas esse futuras, vel existentes, & non è contrà: At scientiâ simplicis intelligentiæ, Deus non scit futura, neque existentia, sed solum possibile, de quibus falsum est dicere ipsa existere, quia sciuntur à Deo; scientia enim illa non causat omnia quæ cognoscit, aliàs causaret omnia possibile: Ergo de illa & de ejus objecto non potest dici esse futurum, quia scitur à Deo; sed solum de scientiâ libera, quæ visionis appellatur.* Unde Gregorius Magnus articulo præcedenti citatus: *Quæ sunt, non ab æternitate ejus videntur, quia sunt; sed ideo sunt, quia videntur.*

Non est prætermittenda insignis D. Leonis Papæ autoritas, quæ apertè favet nostræ sententiæ. Ille enim serm. 16. de Passione cap. 2. sic habet: *Cum ergò omnia quæ in Christum Iudaica admisit impietas, tantò ante prædicta sint, ut non tam de futuris quàm de presentibus propheticus sit sermo contextus: quid aliud nobis, quàm sempiternarum dispositionum Dei incommutabilis ordo referatur, apud quem & discernenda jam adjudicata, & futura jam facta sunt? Cum enim & qualitas actionum nostrarum, & effectus omnium voluntatum scientiâ divina præveniat, quantò magis Deo nota sunt opera sua. Et rectè placuit quasi facta recoli, quæ non poterant omnino non fieri.* Ubi S. Leo apertè loquitur.

E e t e loqui-

tè loquitur de scientia Dei libera, & in decreto A fundata, cum illius tantum prophetia participatio sit; docetq; talem scientiam prævenire omnes nostras actiones & volitiones: Ergo actus liberi nostra voluntatis ante illam non præintelliguntur futuri: subindeq; non ideo Deus illos præcitat, quia futuri sunt, sed potius ideo futuri sunt, quia per talem scientiã à Deo præsciuntur.

63 Probatur secundò conclusio ex D. Thoma hinc art. 8. in resp. ad 1. & qu. 2. de veritate art. 14. ad 1. ubi explicans verba Origenis dicentis, *Quia futurum est aliquid, ideo scitur à Deo antequam fiat.* Addit; *Hoc esse intelligendum secundum causam consequentiam, non secundum causam essendi.* Id est in sensu tantum illativo, non causali.

Nostram etiam conclusionem expressè docet B M. g. in sententiarum in 1. dist. 8. his verbis: *Neque res futura causa sunt Dei præscientie, licet enim non essent futurae, nisi præsciuntur à Deo; non tamen ideo præsciuntur à Deo, quia futurae sunt: si enim hoc esset, tunc ejus quod æternum est, aliquid existeret causa, ab eo alienum, ab eo diversum, & ex creaturis penderet scientia Creatoris, & creatum esset in creati causa.* Quibus verbis, non solum auctoritate suã conclusionem nostram confirmat; sed etiam rationem fundamentalem insinuat, quã communiter utuntur Thomistæ ad illam demonstrandam, & quã potest sub hac forma proponi. Si ideo Deus præcitat res futuras, quia future sunt, & non è contra; ideo essent future,

quia præsciuntur à Deo, scientia Dei mensuraretur à rebus creatis, & ab illis dependeret, quantum ad aliquam perfectionem realem, & sibi intrinsicam; nimirum quantum ad certitudinem, & veritatem: Sed hoc repugnat perfectioni divinæ scientiæ, quæ cum sit ipsamet Dei substantia, non potest causari, vel dependere à rebus creatis, ut expressè docet D. Thomas hinc art. 8. ad 3. dicens: *Sicut scibilia naturalia sunt priora quàm scientia nostra, & mensura ejus: ita scientia Dei, est prior quàm res naturales, & mensura ipsarum.* Et infra quæst. 16. art. 1. ponit hoc discrimen inter intellectum divinum, & nostrum; quòd noster pendet à rebus, non verò divinus, à quo res potius pendet, & dicuntur veræ, quia ei adæquantur. Item 1. 2. quæst. 93. art. 1. ad 3. hæc scribit: *Ratio intellectus divini aliter se habet ad res, quàm ratio humani intellectus; intellectus enim humanus est mensuratus à rebus, ut scilicet*

*conceptus hominis non sit verus propter seipsum, sed dicitur verus, ex eo quòd consonat rebus; ex hoc enim quòd res est vel non est, opinio vera vel falsa est: intellectus verò divinus est mensuratus à rebus, quia unaquæque res in tantum habet de veritate, in quantum imitatur intellectum divinum, ut dictum est 1. parte, quæst. scilicet 16. art. 1. Quò nihil clarius & expressius dici potest in favorem nostræ sententiæ. Cui etiam consonat illud quòd dicit Boëtius 5. de consolatione, prosã ultimã nempe, E *Deum præscientiam suam, non à rebus creatis, sed à propria simplicitate sortitum esse.* Sequela autem Majoris est evidens: Illa enim cognitio dependet ab objecto, & ab illo mensuratur, quantum ad veritatem & certitudinem, quæ illud non facit, sed supponit: Atqui si ideo Deus cognoscat & sciat res futuras, quia future sunt, & non è contra; divina scientia, non facit in rebus futurationem, nec præcedit veritatem & certitudinem, sed illam supponit: Ergo quantum ad utramque perfectionem ab illis mensuratur & dependet.*

Confirmatur primò: Illud quòd habet suam perfectionem per adæquationem ad alterum, se habet ad illud ut mensuratum ad mensuram; etenim mensura est illud cui res debet adæquari, ut sortiatur perfectione sibi debitam: At cognitio, quæ non facit, sed supponit suum objectum, habet perfectionem sibi debitam, veritatem scilicet & certitudinem, per adæquationem, & conformitatem cum illo; ideo enim est vera & certa, quia illi adæquatur, & non è contra: Ergo pendet ab objecto, quantum ad veritatem, & certitudinem, & ab illo mensuratur.

Confirmatur secundò: Cum Adversarii afferunt, ideo Deum præcicare res futuras, quia future sunt: vel usurpant particulas *illud, & quia,* in sensu purè illativo, vel in sensu causali: Si primum, nobiscum sentiunt; non negamus enim talem propositionem esse veram in sensu illativo, & prout dicit solam rationem inferendi, sed tantum in sensu causali, & quatenus importat causam essendi, ut docet D. Thomas locis supra relatis. Si autem secundum dicant (ut necesse est) dicens, *quod est, juxta illorum principia manifestum est, scientiã Dei pendere à rebus creatis in aliquo genere causæ; alioquin talis propositio non posset esse vera in sensu causali, sed tantum illativo: sicut quia rationalitas in nullo genere causæ à risibilitate pendet, hæc propositio, ideo homo est rationalis, quia est risibilis, non est vera in sensu causali, sed tantum illativo.*

Confirmatur tertio: In æternis ratio prioris & posterioris solum petitur ex dependentia unius ab altero, unde cum præscientia Dei, & futuru rerum, sint ab æterno: si divina præscientia sit posterior futuratione rerum, & illam præsupponat, debet aliquo modo, & in aliquo genere causæ pendere à rebus futuris.

Respondent Adversarii, illas particulas, *ideo, & quia,* non sumi in sensu purè illativo, sed etiam causali; easque denotare quidem modum quandam causalitatis in rebus futuris, respectu divinæ præscientiæ; sed hanc causalitatem non esse effectivam, vel causam physicè influentis in effectum; sed tantum objectivam, & causam objectivè moventis, vel terminantis divinam cognitionem. Unde dicunt, scientiam Dei liberam pendere à rebus futuris, tanquam ab objectis, non verò tanquam à causis physicè influentibus.

Sed contra primò: Ostendimus ex D. Thoma, scientiam Dei non pendere à rebus, etiam tanquam ab objectis, nec ab illis mensurari, quantum ad veritatem & certitudinem; sed potius esse causam, regulam, ac mensuram totius veritatis & certitudinis quæ est in illis, easque ideo esse veras, quia ei adæquantur: Ergo hæc responsio manifestè contradicit doctrinæ Divi Thomæ.

Secundò, Si scientia divina penderet à rebus creatis tanquam ab objectis, & in illis supponeret, & non faceret certitudinem & veritatem, non esset quantum ad hoc perfectior scientia Angelorum; cum enim illi non accipiant species à rebus, sed habeant à Deo insulas, illorum scientia non penderet à rebus creatis in genere causæ efficientis, & physicè influentis in intellectum eorum, sicut scientia nostra, quæ accipit species à rebus, sed in genere tantum causæ materialis & objectivæ: Ergo si hoc secundo modo divina scientia penderet, & causetur à rebus, non erit perfectior, nec magis independens ab illis, quàm scientia Angelorum.

Tertio

Tertio, Scientia Dei non est minus perfecta, nec minus independens à rebus creatis, quam est amor: Sed divinus amor non pendet, nec causatur à bonitate & perfectione quæ sit in rebus, nec illam supponit, sed potius efficit, ut docet D. Thomas in 1^a quæst. 20. art. 2. ubi dicit, *Amor Dei est infundens & creans bonitatem in rebus*: Ergo simpliciter scientia Dei non pendet a certitudine & veritate quæ sit in rebus, nec illam supponit, sed potius efficit; nec ideo verum est eam præscire res futuras, quia futuræ sunt; sed potius ideo illæ futuræ sunt, quia ab ea sciuntur, & cognoscuntur.

Quarto, Cum res creatæ non sint objectum formale & primarium divinæ scientiæ, sed materiale tantum & secundarium; illa non potest ab eis dependere, & mensurari, quantum ad veritatem, & certitudinem: veritas enim, & certitudo scientiæ, petitur solum ex objecto formali & specificativo, non autem ex materiali & secundario.

Potest etiam probari conclusio ex dictis articulo præcedenti: Scientia visionis, quatenus est libera, & approbationis, est causa futuræ visionis rerum: Ergo hæc propositio, *Ideo res sunt futuræ, quia sciuntur à Deo*, est vera, non solum in sensu illativo, sed etiam causali. Consequentia patet, nam quia rationalitas v.g. est causa visibilitatis, hæc propositio, *Homo est visibilis, quia rationalis*, est vera non solum in sensu illativo, sed etiam in sensu causali: Ergo si scientia visionis in Deo sit causa rerum, hæc propositio, *Ideo res sunt futuræ, quia sciuntur à Deo*, erit vera in sensu causali, & non tantum in sensu illativo.

§. II.

Exponuntur aliqua testimonia Sanctorum Patrum, quæ videntur adversari nostræ sententiæ.

Contra nostram sententiæ, multa congerunt & accumulunt, Suarez, Ruus, & alii Recentiores Sanctorum Patrum testimonia, quibus docere videntur, non ideo res esse futuras, quia præsciuntur à Deo; sed potius ideo illæ à Deo præsciri, quia futuræ sunt: ita enim loquitur Origenes in caput 8. Epistolæ ad Romanos. Item Justinus Martyr in libro questionum, quæst. 8. *Non est, inquit, prænotio causæ ejus quod futurum erat, sed quod futurum erat, causa est prænotionis*. Idem sentit Hieronymus Dialogo 3. adversus Pelagianos. ubi dicit: *Non ideo peccavit Adam, quia Deus hoc futurum noverat; sed præscivit Deus quod ille erat propria voluntate facturus*. Idem dicit Cyrillus Alexandrinus libro 9. in Joan. cap. 10. ubi hoc explicat exemplo medici, qui non est causa morbi quem ægrotos in tempestantia sua sibi asciscit. Similia docent Damascenus, Chrysostomus, & alii.

Ad hæc & similia loca, in primis respondeo illos Auctores, nimio zelo ductos impugnandi Thomistæ, plura proferre testimonia, quæ non minus contra eorum doctrinam pugnant, quam contra Thomistarum sententiæ: illi enim docent scientiam simplicis intelligentiæ, adjuncto beneplacito divinæ voluntatis, esse causam rerum, ac proinde remittunt concedere, istam propositionem in sensu causali esse veram: *Ideo res sunt futuræ, quia præsciuntur à Deo per scientiam simplicis intelligentiæ*; & tamen SS. Patres ab illis relati; absolute dicunt, præscientiam Dei non esse causam futuritionis rerum, nec ideo res

esse futuras, quia præsciuntur à Deo; sed ideo ab illo præsciri, quia futuræ sunt. Quod si illi contentant, Sanctos Patres in his locis, non loqui de scientia simplicis intelligentiæ, sed tantum de scientia visionis: cur etiam nobis non licebit similem expositionem adhibere, & utri eadem licentiâ ipsos interpretandi; ac similiter dicere, eos non loqui de scientia visionis, sed de scientia simplicis intelligentiæ? Et hæc nostra interpretatio magis erit consona illorum menti, & intentioni, quam expositio Adversariorum: cum enim Sancti Patres in his locis disputent contra Manichæos, & intendant demonstrare contra illos, divinam præscientiam nequaquam officere libertati creatæ, nec ullam inferre rebus necessitatem, aut coactionem: quando dicant, non ideo res esse futuras, quia à Deo sciuntur; hoc potius debet intelligi, de scientia naturali, & necessaria, qualis est scientia simplicis intelligentiæ; quam de scientia libera, qualis est ea quæ visionis nuncupatur: quia majus videtur esse periculum, quod ex scientia necessaria sequatur destructio libertatis, quam ex scientia libera, quæ libertatem potius favore & conservare, quam ledere, aut violare videtur.

Secundo respondeo, Sanctos Patres in his locis manifestè loqui de peccatis, de quibus verissimum est dicere, illa non esse futura, quia sciuntur & cognoscuntur à Deo per scientiam visionis: cum enim illa non sit causaliter, quatenus formaliter visionis est, sed solum quatenus est practica, & approbationis; & peccata non cognoscuntur à Deo per scientiam liberam, quatenus est approbationis, sed solum quatenus est visionis; verissimum est, peccata non esse futura, quia à Deo cognoscuntur per scientiam visionis.

Tertio dici potest, quod si interdum Sancti Patres non loquantur de peccatis, sed de actibus bonis, vel indifferentibus; solum intendunt divinam præscientiam non esse causam totalem & adæquatam illorum, ita quod de ejus causalitas impediatur vel excludatur liberam determinationem, & cooperationem nostræ voluntatis, tanquam secundi liberi, & secundi determinantis, eique inferat aliquam violentiam vel coactionem. Quæ responsio & interpretatio sumitur ex D. Thoma quæst. 2. sic veritate art. 14. ad 1. ubi sic habet. *Dicendum est, quod intentio Origenis est dicere, quod scientia Dei non est causa quæ inducit necessitatem in seculo, ut ex hoc cogatur aliquid evenire, quia Deus illud scit*. Etenim hoc sentit dicit Anselmus in libro de concordia: *Si præscientia Dei traheret voluntatem nostram ad id quod præscivit, Deus futura libera non præsciret, sed fingeret*.

Denique responderi potest cum eodem Sancto Doctore hic articulo 8. ad 1. quando Sancti Patres affirmant, non ideo res esse futuras, quia sciuntur à Deo, eos locutos esse de scientia & cognitione divina, attendentes rationem scientiæ, cui in se non competit ratio causalitatis; alioquin scientia quam habet malorum, esset eorum causa; sed solum quatenus habet voluntatem ad junctionam, si ve quatenus est applicata per decretum; cumque dicant Deum præscire aliqua, quia sunt futura, id intelligendum est secundum rationem consequentiæ, non secundum rationem essendi. id est in sensu illativo, non causali: si enim aliqua sunt futura, sequitur quod Deus ea præsciret, non tamen res futuræ sunt causa cur Deus sciat. Unde mirari licet Adversariorum consilium litigandi de mente D. Thomæ adeo competere.

Ad hæc & similia loca, in primis respondeo illos Auctores, nimio zelo ductos impugnandi Thomistæ, plura proferre testimonia, quæ non minus contra eorum doctrinam pugnant, quam contra Thomistarum sententiæ: illi enim docent scientiam simplicis intelligentiæ, adjuncto beneplacito divinæ voluntatis, esse causam rerum, ac proinde remittunt concedere, istam propositionem in sensu causali esse veram: *Ideo res sunt futuræ, quia præsciuntur à Deo per scientiam simplicis intelligentiæ*; & tamen SS. Patres ab illis relati; absolute dicunt, præscientiam Dei non esse causam futuritionis rerum, nec ideo res

ta: cum enim ipse interpretetur Origenem, alio- A
que SS. Patres asserentes res sciti à Deo, quia futu-
ra sunt; & dicat hoc esse verum à posteriori, & se-
cundum causam consequentiam, sicut nos respon-
demus; velint nostram responsionem alienam esse
à mente D. Thomae, cuius tamen ipse est author
conceptis verbis.

Lectori facillimum erit quibuslibet testimoniis
Sanctorum Patrum quae ab Adversariis proferun-
tur, quam volet ex his, & quae cuique commoda e-
rit, expositionem applicare.

78 Sed contra ultimam ex D. Thoma desumptam,
tripliciter instant Recentiores, & d'cunt primò,
quòd Sancti Patres loquentes de peccatis futuris,
illam contrapositionem faciunt: *Non ideo sunt fu-
tura: quia sciuntur à Deo, sed ideo sciuntur, quia fu-
tura sunt*: Ergo nisi æquivocè nimis loquantur, in
eodem sensu accipi debet particula, *ideo*, in utro-
que extremo contrapositionis: At si accipiat ut
purè illativa, non minus est verum, si dicatur: *Quia
scitur peccatum ideo erit, quàm ideo sciri quia erit*:
cum non minus inferatur ex præscientia futuritio
peccati, quàm ex futuritione præscientia: Ergo ut-
rumque concedendum esset, unde cum unum
concedant, & aliud negent, manifestum est illos
in sensu causali, non autem purè illativo locutos
esse.

Secundò instant ex verbis Iustini Martyris supra
relatis, quibus expressè asserit, futuritionem esse
causam divinæ præscientia: *Non est inquit, præno-
tio causæ eius quod futurum est, sed quod futurum est
causa est prænotionis*.

Tertiò instat Arnubius ex verbis Origenis, qui
reddens rationem cur Dei prænotio non sit causa
futuritionis rerum, sic ait: *Esti fingamus Deum non
præcognoscere aliquid futurum, tamen futurum sine
dubio erit*. Quibus verbis Origenes præbat Dei sci-
entiam non esse causam futuritionis rerum, quia
quamvis illam separemus à Deo, non ideo com-
pellimur negare rerum futuritionem. Quo argu-
mento communiter uti solemus, ad probandum
unum non esse causam alterius: Ergo juxta Orige-
nem, non ideo res futurae sunt, quia sciuntur à Deo,
sed ideo ab illo sciuntur, quia futurae sunt.

Ad primam instantiam dicendum est, non esse
necessarium quòd particula, *ideo*, in utraque pro-
positione, in eodem sensu accipiat, sed illam in
una posse accipi in sensu illativo, & in alia in sensu
causali: quia diversitas illa acceptionis deservit ad
Sanctorum Patrum intentum, quod est salvare
contra Marcianos, Deum non esse causam pecca-
ti. Maximè, quia Ecclesiae Patres, sæpè quando u-
num errorem impugnant, solent in apparentia in
oppositum declinare; & sic non mirum, quod in-
tendentes salvare Dei scientiam non esse causam
peccati, utantur verbis præ se ferentibus causalita-
tem peccati in divinam præscientiam. Unde in
hoc sensu debent intelligi verba Iustini Martyris in
secunda instantia relata, & per hoc patet responsio
ad illam.

Ad tertiam dicatur, Origenem in his verbis lo-
cutum esse de peccatis futuris, quorum quia non
est causa divina præscientia, rectè dicit quòd etiam
si fingamus Deum ea non præcognoscere, illa
nihilominus futura
essent.

§. III.

*Solvuntur alia argumenta ex ratione pe-
rita.*

PRæter hæc testimonia Sanctorum Patrum, in
quibus præcipuum robur suæ sententiæ consti-
tuunt Adversarii, arguit Vazquez contra nostram
conclusionem, hoc modo. Quælibet scientia suum
objectum supponit, & non facit: Ergo cum scien-
tia visionis terminetur ad res, ut futuras & existen-
tes, non facit, sed supponit illarum futuritionem,
& existentiam: ac proinde non ideo res sunt futu-
rae, quia ab illa sciuntur, sed potius ideo ab illa sci-
untur, quia futurae sunt. Consequentia patet, An-
tecedens verò probat tripliciter. Primò ex Augu-
stino libro 4. super Genes. ad litteram, ubi sic ha-
bet: *Nec enim cognitio fieri potest, nisi cognoscenda
præcedant*. Secundò probat idem Antecedens: In-
tellectus (inquit) ideo dicitur verus, quia intelli-
git rem esse ut est; non verò è contra ideo res sunt
veræ quia adæquantur intellectui eas cognoscenti.
Tertio probat à simili, scientia simplicis intelligen-
tia rerum possibilitatem supponit, quia hæc est il-
lius objectum: Ergo cum existentia, & futuritio re-
rum, sint objectum scientiæ visionis, illa debet præ-
teriter supponere rerum futuritionem.

Confirmat hæc argumenta: Omnis causa suam
effectum præcedere debet: At notitia intuitiva, ne-
quit præcedere existentiam sui objecti, cum illam
habeat pro objecto: Ergo nequit illam causare, sed
necessariò debet illam supponere.

Ad hæc argumenta sufficienter responsum est in
articulo præcedenti, ubi similia proposuimus &
solvimus; ut tamen Adversariis plenius responde-
mus, & illis satisfactioem, non solum condignam
& rigorosam, sed etiam superabundantem ac exce-
dentem exhibeamus, iterum respondeo distinguen-
do Antecedens: Quælibet scientia suum objec-
tum supponit, & non facit: si sit tantum specula-
tiva, concedo, & sit eminenter speculativa & præ-
ctica, nego. Vel si sit mensurata à rebus, concedo.
Si sit mensura rerum, nego. Scientia autem visionis
in Deo, non est purè speculativa, ut supponit
Vazquez, & non probat (cum tamen in illius
probatione, rerum serè negotium huius disputa-
tionis consistat) nec mensuratur à rebus, sed potius
est illarum regula & mensura.

Ex hoc facile responderetur ad omnes probatio-
nes, quas ille Author inutiliter & otiosè multiplicat.
Ad primam enim dicendum, D. Augustinum
loqui de cognitione purè speculativa.

Ad secundam similiter responderetur, intel-
lectum qui non facit, sed supponit suum objec-
tum, & qui mensuratur à rebus, ideo esse verum,
quia cognoscit rem sicuti est: si autem suum objec-
tum faciat, & sit mensura rerum, ideo res sunt
veræ, quia ab illo cognoscuntur: unde ut supra vi-
dimus, D. Thomas, variis in locis, hoc inter intel-
lectum divinum & creatum discrimen statuit, quòd
intellectus creatus supponit veritatem in rebus, &
non facit; intellectus verò divinus est causa & men-
sura totius veritatis, quæ invenitur in rebus: sic
ut ejus amor est ponens & infundens totam boni-
tatem & perfectionem, quæ in eis reperitur:
unde sicut res non amantur à Deo, quia sunt
bonæ; sed potius ideo sunt bonæ, quia ab illo
diliguntur: ita similiter intellectus divinus,
ideo non est verus, quia rebus adæquatur; sed
potius

quod illi supponunt veritatem, & bonitatem in objecto quod attingunt, isti verò illam faciunt & produciunt: Ergo licet in nobis detur potentia executiva, ab intellectu & voluntate distincta, in Deo tamen non debet admitti.

89 Probatur secundò: Potentia executiva, distincta ab altera ordinante & imperante, dicit imperfectionem, tum ex parte potentia imperantis, tum ex parte ipsius exequentis: Ergo non est admittenda in Deo. Consequentia patet, Antecedens probatur, quantum ad primam partem. Ideo enim ponitur potentia executiva, distincta ab altera ordinante, & imperante, quia illa in se non habet sufficientem efficaciam, ut res manderur executioni, nec res ipsa ad extra perfectè ei obediunt & subjiciantur; & idcirco indiget aliquo distincto à se, quò tanquam instrumento res ipsi subjiciantur, & illa executionem habeat: sicut quia homo manu suà non habet vim sciendendi, aut sciendi aliud, indiget securi, aut malleo ad id exequentum; & quia lux imaginationi, & appetitui non perfectè subjiciuntur organa corporis, & multò minus corpora extra se; indiget virtute motiva, qua organa moveat, & corpora ad extra impellat.

90 Probatur etiam Antecedens, quantum ad secundam partem, quòd scilicet sit imperfectio ex parte virtutis executivæ; quia talis potentia, & virtus, quando est distincta ab altera ordinante, & sibi imperante, non se habet ut movens, & agens, sed ut purè mota, & per modum instrumenti respectu alterius: unde si in Deo admittatur potentia executiva, virtualiter distincta ab intellectu, & voluntate, illa se habebit per modum instrumenti, & operabitur, ut mota ab alia, & illi obediendo, quòd imperfectionem potentialitatis importat.

91 Præterea, in potentia imperante ponitur efficacia minus plena & perfectà, & cui res ad extra non plene subjiciantur, nec obediunt: Dei autem voluntati, & imperio, perfectissimè creaturæ subjiciuntur, & multò magis, quàm illa potentia executiva, si in Deo daretur; hæc enim esset divina, & sic non operatur ex subjectione ad intellectum imperantem: creatura autem ex plenissima subjectione ad Deum operatur: Ergo immediatè voluntas, seu intellectus Dei imperans, agit in creaturas, non autem mediante potentia executiva, ab illis virtualiter distincta.

92 Dices: Quæ distinguuntur realiter in creaturis, translata in Deum, distinguuntur in eo virtualiter: Sed potentia executiva in nobis distinguitur realiter ab intellectu, & voluntate, juxta probabiliorem sententiam, quam docent nostri Thomæ: ita in tribus de anima: Ergo in Deo distinguitur ab illis virtualiter.

Confirmatur: Illæ potentia distinguuntur virtualiter in Deo, quæ habent distinctos actus, & diversa objecta: Sed potentia executiva in Deo habet distinctum actum ab ejus intellectu, & diversum objectum ab illo: actus enim intellectus divini, est scire, seu intelligere: & objectum illius formale & specificativum, est ipsa essentia divina, non autem creaturæ: actus verò potentia executivæ, est facere, seu producere; & objectum illius est sola creaturæ, non autem essentia divina, quæ non est factibilis: Ergo potentia executiva in Deo, virtualiter ab ejus intellectu distinguitur.

93 Ad objectionem respondeo distinguendo Majorem; Quæ distinguuntur realiter in creaturis

A ex genere suo, & ex propria ratione formali, distinguuntur virtualiter in Deo, concedo. Quæ distinguuntur ex limitatione, & potentialitate creaturæ, nego. Potentia autem executiva non distinguitur in nobis realiter ab intellectu & voluntate, & ex propria ratione formali; sed ratione potentialitatis, & limitationis naturæ humanæ, quæ non est purè intellectualis, & simplex, sed mixta ex corpore & spiritu, ut constat ex dictis.

Ad confirmationem, concessa Majori, nego Minorem, quantum ad utramque partem: actus enim intellectus speculativi, est quidem tantum scire, & intelligere; imperium tamen, quòd est actus potentia executivæ, procedit ab intellectu pratico, præsuppositò tamen motione voluntatis, ut dicemus conclusionem sequenti. Similiter objectum specificativum divinæ omnipotentia, est essentia divina quia licet illa non sit factibilis, & producibilis, est tamen ratio facendi, & producendi creaturas, quæ pertinent tantum ad objectum materiale, & secundarium illius.

§. II.

Opinio Vasquezii resellitur, & D. Thomæ, ac Discipulorum ejus sententia stabilitur.

C Dico secundò: In Deo potentia immediatè executiva, non est voluntas, sed intellectus practicus, ut motus & applicatus à voluntate.

Probatur primò ex D. Thomæ hic art. 8 ubi dicit: *Forma intellectus est principium operationis, sicut calor est principium calefactionis, non tamen nisi voluntate adiuncta.* Unde cum calor sit principium immediatè productivum caloris, manifestum est, in sententia D. Thomæ, quòd intellectus divinus, perfectissimè ejus practicum, est principium immediatè productivum rerum ad extra: quamvis ut operetur, requiratur motio, & applicatio voluntatis. Quare si interdum attribuat productionem rerum voluntati divinæ, hoc intelligendum est de principio movente, & applicante, non autem de principio immediatè exequente.

Probatur secundò ratione fundamentali. Illud attributum, in Deo est immediatè productivum creaturarum, quòd elicit actum per quem Deus de facto producit creaturas: Atqui talis actus non procedit elicitivè à voluntate, sed ab intellectu pratico, ut motus à voluntate divina: Ergo principium immediatè productivum creaturarum, non est voluntas Dei, sed ejus intellectus practicus. Minor probatur: Deus ad extra producit creaturas per actum imperii, quò dicit, *fiat hoc*, ut colligitur ex Scriptura: dicitur enim Genes. 1. *Dixit Deus fiat lux, & facta est lux.* Et Psalmo 148. *Ipsè dixit, & facta sunt: ipse mandavit, & creata sunt:* Sed imperium est actus elicitivus ab intellectu pratico, ut motus à voluntate; sicut docent Theologi cum Sancto Thoma 1.2. quæst. 17. art. 1. Ergo actus quò Deus ad extra producit creaturas, non procedit elicitivè à voluntate, sed ab intellectu pratico, ut motus à voluntate.

Confirmatur: In Scriptura Deus dicitur producere creaturas, per dictionem & locutionem internam, ut constat ex locis jam relatis: At dicitio, & locutio interna, non pertinent ad voluntatem, sed ad intellectum, qui est velut os, aut lingua substantiæ spiritalis, secundum illud Psal. 31. *Os justi meditabitur sapientiam.* Unde

etiam Divina Sapiencia Ecclesiastici 24. dicit se ex ore Altissimi (id est intellectu Patris) produisse: Ergo actus quò Deus ad extra producit creaturas, non pertinet ad voluntatem, sed ad intellectum, ut motum à voluntate.

Sicut igitur Pater æternus producit Filium per dicere notionale, ita & omnes Personæ Sanctissimæ Trinitatis, producunt creaturas per dicere commune & essentielle; sive per actum imperii, formaliter immanentem, & virtualiter transeuntem. Imperium autem, ut docent Theologi cum sancto Thoma 1. 2. quæst. 17. tria importat: scilicet directionem, intimationem, & motionem: duo prima habet intellectus à seipso, tertium verò illi communicatur à voluntate, quæ est primum movens quantum ad exercitium: nam hæc duæ potentia, quoad suas operationes, se mutuo juvant; intellectus dirigit voluntatem, & illam determinat ad speciem actus: voluntas movet, & applicat intellectum, illumque determinat ad exercitium: unde sicut ordo qui reperitur in actibus voluntatis, est ab intellectu dirigente, & ordinante; ita & vis movendi quæ reperitur in actu imperii, est à voluntate movente, & applicante. Unde ex hoc triplici actu, scilicet ex directione, & intimatione intellectus, ac motione voluntatis, coalescit actus efficax imperii divini, quòd non solum dirigitur ad creaturas rationales, sicut imperium humanum & politicum, sed etiam ad insensibiles & inanimatas; nam Deus vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt, & insensibilia illi ut sensibilia obediunt. Unde Job. 3. mari dixit, *Usc, huc venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos.* Et Joan. 11. Christus ait Lazaro mortuo, *Lazare veni foras.* Et Matth. 8. *Imperavit ventis & mari.* Ubi eleganter Hieronymus: *Ex hoc loco intelligimus: quòd omnes creaturæ sentiunt Creatorem imperantem, non errore Hæreticorum, qui omnia putant animata: sed majestate conditoris, cui sensibilia sunt, quæ apud nos sunt insensibilia.* De actu imperii plura dicemus in Tractatu de prædestin. sp. 1. art. 3. & in Tractatu de actibus humanis, disputatione 11. per totam.

§. III.

Solvuntur objectiones.

79 Contra istam conclusionem obijci potest: Productio creaturarum in Scriptura sæpe attribuitur divinæ voluntati: dicitur enim Psal. 124. *Omnia quæcumque voluit Dominus fecit.* Et ad Ephel. 1. *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Ergo potentia immediate operativa in Deo, non est intellectus, sed voluntas.

Confirmatur: D. Thomas infra quæst. 19. art. 4. ad 4. ait, quòd *ejusdem effectus scientia in Deo est causa ut dirigens, voluntas ut imperans, & potentia ut exequens:* Ergo secundum D. Thomam, scientia in Deo non concurret effective ad productionem rerum, sed tantum directive.

80 Respondeo quòd cum actus imperii quò Deus producit creaturas, pertineat partim ad intellectum, partim ad voluntatem, modo supra explicato; Scriptura interdum attribuit productionem rerum divinæ volitioni, scilicet tanquam causæ moventi; interdum verò ejus dictioni, & locutioni, tanquam causæ operanti, & exequenti. Unde Apostolus dicit, quòd *Deus operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Ubi, ut notavit Glossa, prius ponitur consilium, quòd pertinet ad intellectum, & postea additur, *volun-*

tatis suæ: ut per hoc significetur, quòd intellectus divinus, ut motus & determinatus à voluntate, est causa rerum.

Ad confirmationem dicendum est, quòd quando Sanctus Thomas ait quòd *scientia in Deo est causa dirigens*, loquitur de scientia simplicis intelligentiæ, quæ concurret tantum directive ad productionem rerum, unde addit, *Scientia quæ concipitur forma operis.* Quibus verbis aperte significat, se loqui de scientia, quæ continet ideas rerum possibilem, quæ est scientia simplicis intelligentiæ. Cum verò subdit, quòd *voluntas se habet, ut causa imperans*, loquitur de imperio, quatenus importat motionem & impulsivum: sub qua ratione (ut diximus) pertinet ad voluntatem, non verò ad intellectum. Denique quando subjungit, quòd *potentia se habet ut exequens*: per illam potentiam exequentem, significat ipsum intellectum, ut practicum, & ut motum ac applicatum à voluntate: sub qua ratione gerit vires potentia executivæ in Deo, & est immediatum principium operationis ad extra: unde ibidem ait, *intellectus speculativus nihil dicit de operando.*

100 Quod si aliquis contendat, per potentiam illam exequentem, S. Doctorem significare potentiam aliquam virtualiter distinctam ab intellectu & voluntate, dicendum est cum Cajetano & Alvare, illum id correxisse, seu potius magis explicasse infra quæst. 25. art. 1. in solutione 4. argum. ubi dicit, *scientia divina, secundum quòd est principium effectivum, habet rationem potentia.* Quibus verbis aperte declarat, scientiam Dei ut applicatam per decretum, habere rationem potentia operative ad extra, per actum imperii.

DISPUTATIO IV.

De scientia futurorum contingentium.

Hic aggredimur gravissimas hujus temporis, & Tractatus quæstiones, ac controversias; & relicto, ut ita dicam, littote, in altum ducimus; ut Christus dicebat Petro Lucæ 5. id est (ut explicat D. Ambrosius) *in profundum disputationum ingredimur.* Agimus enim de scientia futurorum contingentium, quæ notrix & contentiones inter Patres Societatis & Thomistas excitavit. Verum cum notitia cujuslibet scientia ex objecti sui cognitione maxime pendeat, priusquam celebres illas controversias discutiamus, tria in hujus disputationis limine præmittenda & declaranda censuimus, quæ magnam lucem afferent his quæ in toto ejus decursu discuturi sumus; nimirum quid sit futurum, quid contingens, & quotuplex detur futurum contingens? Unde sit

ARTICVLVS I.

Quid & quotuplex sit futurum contingens?

§. I.

Resolvitur prima pars quæstionis, & declaratur in quo essentialiter consistat futurityo.

Dico primò: Rem constitui in ratione futuræ, per determinationem, præparationem, & ordinationem causarum ad illius productionem: ac proinde futurum rectè definiri, quòd est determinatum in causa ad habendam existentiam productione sequenti. Est contra plures ex Recentioribus,